

# Ötnegyed százados a Toldy-gimnázium

Egykori iskolámat nem tudatosan választottam, ma materemnek. Vajon tizenégy évesen mit tesz az ember tudatosan, ha válaszútnál áll? Aki ideseget, vagyis a tanácsot adta, szeretett fizika-tanárom, *Soproni Jenő* volt. Fizikatanárait mindig szerettem — a fizikát soha.

Úgy esett, hogy — akkor már újságíró-önjelöltként — az általános iskola után első helyen a Cukor utcába, másodikon pedig a most százhuszonöt esztendő Eötvös-gimnáziumba jelentkeztem. Budai fiú lévén, nem vettek föl — erős volt a szűrés —, és a saját kerületemben, az elsőben, már csak a Toldy Ferenc Gimnáziumban volt hely. Fölvételemet kértem tehát abba az iskolába, amely szintén ebben a tanévben lett ötnegyed százados. Ma már örülök, hogy így történt.

„Eddig modern, simavonalú, csupa üveg iskolába jártam, a Toldy neogótikus stílusú épülete viszont tornyos, faragott kiszögelléseivel, mint valami régi angol várkastély, regényes hangulatot áraszt. A főbejárat, a dús kiképzésű portál szépen illeszkedik bele a sárgás-vöröstéglás épület falába. Ilyen festői a hatása a környezetnek is, mert iskolánk csak roskadozó lépcsőkön, macskaköves utcákon, álmosképző vízivárosi házak között közelíthető meg. Régi tapasztalat, hogy mennyire fontos az életben az első benyomás. Éreztük: biztos, hogy második otthonunkra találunk ezek között a falak között”. E szavakat írtam — csaknem másfél évtizede — első diákként gimnáziumom évkönyvébe.

Azóta jócskán megváltozott a környék, a Várhegy duna-lábánál új, modern irodaházak emelkednek; de megváltoztam én is. Meglehet, ma már *másképp* írnám le gondolataimat, de biztos, hogy nem írnék *mást*. Amit csak sejtésszerűen éreztem akkor, ma már biztosan tudom: a pókháló-hangulatú épületben a korszerű pedagógia szelleme honolt. Igazgatónk, *Pataki Gyula* tekintete ma is szigorúan, de sok szeretettel és megértéssel követ bennünket, mutatja az utat számunkra.

Nagy iskola a Toldy, nemes hagyományait felnőtt korunk-

ban is érezhetjük. Rangja van annak, ha valaki azt mondhatja magáról, hogy Toldy volt. Mi legalábbis így érezzük, egymás között büszkék vagyunk rá. Egyik tanárunk, *Mikus Gyula* mondta: „Nem attól nagy egy iskola, hogy olyanok tanultak a falai közt, akik később nagy emberekké váltak”. Pedig ha így volna, kevés nagyobb iskolát találhatnánk a Toldynál. Ezt rögtönzött — és korántsem teljes — felsorolással is bizonyíthatjuk: *Aba-Novák Vilmos*, *Csók István*, *Feszty Árpád*, *Hauszmann Alajos*, *Ladányi Ferenc*, *Németh Amadé*, *Németh László*, *Petrovics Emil*, *Reischl Antal*, *Trautmann Rezső* nevelkedett itt. De az iskola valóban nem ettől nagy. Hanem attól, hogy kitűnő pedagógiai érzékkel kénevelte a tehetséges fiatalokban azokat a képességeket, amelyekből nagy emberekké váltak.

Jelkép is a névadó, Toldy Ferenc. Schedel Ferencnek látta meg a napvilágot — és a sváb születésű emberből a magyar irodalomtörténet-írás atyja lett, magyarra változtatott névvel. Akkor tette meg ezt a fordulatot, a reformkorban, amikor a hivatalos sikk a német volt, s nem a magyar. Szimbolikus — legalábbis az iskola életében — az is, hogy a gimnázium 1919-ben vette föl Toldy Ferenc nevét.

Az évek során igyekeztem minél több olyan könyvre, írásos ereklyére szert tenni, amely iskolámmal és névadójával kapcsolatos. Ezt a szenvedélyemet a Toldy éveim alatt nemcsak az alapozta meg, hogy reám testált könyvtárban nagyapám — lévén irodalomtörténész és pedagógus — több Toldy-könyv és kézirat is megmaradt, s én gimnáziumi tanulmányaim idején előbányásztam őket. E négy esztendő alatt a megjelent *Toldy-évkönyvekben* különösen érdekelték az azóta nyugdíjba vonult latin tanárom, *Gergely Laci* bácsi írásai. Sorozatban dolgozta föl az iskola történetét; a folytatás az idei jubileumi évkönyvben várható.

Féltett kincseim közé tartozik egy száztizenöt esztendővel ezelőtről származó füzetecske, amelynek címlapján ez olvasható: „*Nyolcadik évi-értesítője a budai magy. kir. Fő-Reáltanodának. Közli az igazgató az 1863. tanév végén*”. A Bagó Mártonnál, Budán nyomtatott kiadvány tudósít a tanoda történetéről, a személynéről — amely Schenzl Guido bölcsészeti tudor igazgatásával állott tizenhat kötelezett tantárgyi tanárból, két nem kötelezett tantárgyi tanárból, valamint a szolgák között egy házmesterből, két műhelyszolgából és egy fűtőből —, az előadott tantárgyak vázlatáról, az alreáltanodák számára képzendő tanárjelöltek tanfolyamáról, a tanszerekről, a könyvtárról, a tanulók segélvezéséről, az ösztöndíjasokról, az intézményekről és rendeletekről, végül a tanulók számának kimutatásáról és következő tanévi beiratkozásáról. Innen értesülhetünk arról, hogy a nagyméltóságú Magyar Tudományos Akadémia meteorológiai és delejességi intézetet létesített, s bár a tanulók „az észleletekben az idén sem vettek részt”, mindenesetre a korszerű — akkor korszerű — tudomány helyet kapott az intézetben: itt született meg az önálló magyar meteorológia.

Hajdanán a Toldy fizikai előadótermének erkélyéről déli tizenkét órakor egy szakállas puská eldőrdülte jelezte a delet. Ez a hagyomány — sajnos — megszűnt, noha a fegyver ma is megvan még. Számomra mégsem ez a becses ereklye a legértékesebb, hanem a nyugalomra vonult iskolaharang az első emeleti folyosón. Ma már idejé múltnak számít: átadta a szolgálatot a villamoscsengőnek. Megmaradt azonban a helyén — a hagyomány életadó erejét bizonyítva.